

ОПШТИНА РУМА
ИЗБОРНА КОМИСИЈА

Пришљено 26.12.2023. год у ОВ: Зонас
број 013-33/2023-III
Кочитар Зретица

**ЗАХТЕВ ПОДНОСИОЦА ПРОГЛАШЕНЕ ИЗБОРНЕ ЛИСТЕ
КАНДИДАТА ЗА НАРОДНЕ ПОСЛАНИКЕ
ЗА ПОНИШТАВАЊЕ ГЛАСАЊА НА БИРАЧКОМ МЕСТУ**

На основу члана 148. став 1. Закона о избору народних посланика („Службени гласник“ РС број 14/22), КОАЛИЦИЈА СРБИЈА ПРОТИВ НАСИЉА као подносилац проглашене изборне листе кандидата за народне посланике: СРБИЈА ПРОТИВ НАСИЉА – МИРОСЛАВ МИКИ АЛЕКСИЋ - МАРИНИКА ТЕПИЋ (СТРАНКА СЛОБОДЕ И ПРАВДЕ, НАРОДНИ ПОКРЕТ СРБИЈЕ, ЗЕЛЕНО-ЛЕВИ ФРОНТ, НЕ ДАВИМО БЕОГРАД, ЕКОЛОШКИ УСТАНАК – ЋУТА, ДЕМОКРАТСКА СТРАНКА, ПОКРЕТ СЛОБОДНИХ ГРАЂАНА, СРБИЈА ЦЕНТАР, ЗАЈЕДНО, ПОКРЕТ ЗА ПРЕОКРЕТ, УДРУЖЕНИ СИНДИКАТИ СРБИЈЕ „СЛОГА“, НОВО ЛИЦЕ СРБИЈЕ), подноси захтев за поништавање гласања на свим бирачким местима која се налазе на територији Изборне комисије.

Полазећи од чињенице да су избори за народне посланике Народне скупштине Републике Србије од 17. децембра 2023. године спроведени у условима грубог кршења права на слободне и једнаке изборе, Коалиција Србија против насиља подноси овај захтев за поништавање гласања на свим бирачким местима на територији Изборне комисије због неправилности током спровођења гласања и свих других делова изборног поступка: кандидовања, изборне кампање, вођења бирачког списка, чувања изборног материјала и заштите изборног права. Изборно право је сложено те се делотворно може остварити једино уколико се узму у обзир сви аспекти појма слободних и једнаких избора сагледани кроз све делове изборног поступка.

Избори су начин формирања представничких органа власти у демократији и легитимисања читавог политичког система. Отуда се и Уставом Републике Србије проглашава начело народне суверености и прописују минимална правила изборног права, укључујући ту и једнакост изборног права и слободу избора (чл. 2 и 52). Према томе, ако Република Србија жели да буде верна своме уставном одређењу као државе у којој сувереност потиче од грађана који је остварују преко својих слободно изабраних представника она мора да уреди и спроведе правила свог изборног права тако да искључи могућности злоупотребе изборног процеса и отуђења власти од грађана. У супротном избори у Србији само псеудодемократски плашт који служи томе да прикрије свевлашће једног човека - Александра Вучића.

1. ПОВРЕДА ПРАВА НА СЛОБОДНУ И ЈЕДНАКУ ИЗБОРНУ КАМПАЊА

Право на слободне изборе у фази изборне кампање подразумева да су бирачи имали могућност да се истинито, потпуно и правовремено информишу о свим кандидатима и странкама. Посматрано из другог угла, кандидати и странке којима се онемогући да изнесу своје изборне програме у медијима неће бити у стању да спроведу успешну кампању, чиме се повређује уставни захтев слободе и једнакости избора. Произлази да би требало обавезати медије да се непристрасно односе према свим политичким странкама.

Новим Законом о електронским медијима, продужен је (са 10 на 30 дана) рок који се односи на период забране вођења „функционалне кампање“; међутим, том приликом, пропуштено је да се правно стање уподоби фактичком стању у Републици Србији, а све на основу претходних изборних циклуса и имајући у виду суштину и смисао оваквих одредаба закона.

Чланом 62. новог закона прописано је да *тридесет дана пре дана одређеног за гласање медији не могу извештавати о званичним јавним скуповима на којима се отварају инфраструктурни и други објекти (путеви, мостови, школе, болнице, фабрике и сл.), односно обележава почетак изградње таквих објеката ако на тим скуповима учествују јавни функционери који су кандидати за председника Републике, народне посланике, посланике у скупштини аутономне покрајине и одборнике у скупштини јединице локалне самоуправе.*

Буквалним и дословним тумачењем ових одредаба, могло би се, на први поглед, констатовати да актуелни председник републике не потпада под рестрикције на које се члан 62. закона односи, имајући у виду да 17. децембра нису одржани председнички избори на којима је он био кандидат, а да, логично, није био ни кандидат за народног посланика, односно одборника. Међутим, имајући у виду *ratio* који стоји иза тумачења овако формулисане одредбе (не нужно и законодавца), потпуно је јасно да је смисао оваквог решења у спречавању могућности злоупотребе функције коју та особа обнаша, а у сврху постојеће изборне кампање.

С обиром да је Александар Вучић био, мало је рећи, доминантно лице у кампањи листе „Србија не сме да стане“, како на републичком, тако и на покрајинском и локалном нивоу, а да је поред тога, његово име било истакнуто и у називу сваке од ових листа, потпуно је јасно да је на овај начин суштински изиграно начело и смисао спречавања функционалне кампање које се неколико изборних циклуса уназад позиционирало као тренд који ова власт обилато користи. О овоме је

нашироко писала и указивала и организација CRTA и то у више наврата (<https://cрта.rs/funkcionerska-kampanja-i-praksa-neresavanja-problema/>).

2. ПОВРЕДА ПРАВА НА СЛОБОДНЕ И ЈЕДНАКЕ ИЗБОРЕ У ВЕЗИ С ВОЂЕЊЕМ БИРАЧКОГ СПИСКА

Иако је у Коначном извештају Мисије за посматрање избора ОЕБС/ОДИХР о председничким и парламентарним изборима одржаним 3. априла 2022. године изражена сумња у тачност бирачког списка и као једна од приоритетних препорука наведена потреба да се спроведе потпуна ревизија бирачког списка и регистара грађана, уз учешће свих релевантних актера укључујући и политичке странке и представнике цивилног друштва (стр. 32 Извештаја), до данас ништа није предузето у том правцу. Штавише, постоје докази да су у току овог изборног процеса манипулације са евиденцијом о пребивалишту и бирачким списком угрозиле опште и једнако изборно право грађана и грађанки Републике Србије, како је оно гарантовано чл. 52. ст. 1. Устава Србије.

Министарство унутрашњих послова (МУП) које води евиденцију о пребивалишту оглушило се о захтеве за приступ информацијама од јавног значаја за добијање информација о пријавама и пасивизацији пребивалишта, односно доставило непотпуне податке (в. нпр. Извештај Центра за истраживање, транспарентност и одговорност објављен 23.11.2023, стр. 16),¹ чиме је онемогућило отклањање сумњи у манипулације миграцијама грађана. МУП је објавио податке о кретању активних пријава пребивалишта у Београду закључно са 31. октобром 2023. године, али како су ти подаци дати збирно за малолетна и пунолетна лица, ни из њих није могуће извући несумњиве закључке.²

У вези са овим, постоји и основана сумња да је дошло до „пребацавања бирача“ из јединица локалне самоуправе у којима се не спроводе локални избору у оне у којима се ти избори спроводе (а посебно у Београд). О томе сведочи и изјава Милана Стаматовића, донедавног председника општине Чајетина и коалиционог партнера Српске напредне странке о „пребацавању бирача“.³

¹ „Министарство није у могућности да достави податак о броју пунолетних држава Републике Србије који су пријавили пребивалиште на територији града Београда, а чије је претходно пребивалиште било у иностранству.“

<https://cрта.rs/wp-content/uploads/2022/09/Izbori-2023-CRTA-Prvi-periodicni-izvestaj-dugorocnih-posmatraca-2.pdf>

² Министарство унутрашњих послова, „Приказ и кретање активних пријава пребивалишта на територији града Београда“, 22. новембар 2023, <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/aktuelno/aktivnosti/b3a150f4-afbc-4599-a301-0ef05299dcfa>

³ „Али ако су подељене сада општине, па за март када падају редовни избори, остане 70 општина, СНС може, с обзиром на своју позицију, да пребаци добар део бирача у Чајетину и да на тај начин победи. Шта је потпуно легитимно. Неке сигурне гласаче можда из Ужица или из неке друге стране, може да се пребаци у Чајетину и да ви уз добру подршку својих грађана – можете да изгубите због људи који су дошли са стране. И зашто ми мало дугорочно гледамо напред у будућност, шта би се десило да ми као једина локална самоуправа буде противник једне машинерије која има све полуге власти данас просто одува политичку сцену?“, Данас,

Непосредно пред одржавање избора 17. децембра, Коалицији Србија против насиља и политичким странкама које је чине обратило се на хиљаде грађана и грађанки, пре свега Београда, који су нам доставили позиве за гласање које су пронашли у својим зградама, а који су остали нераспоређени, за лица која не живе у тим зградама, односно за лица за која поуздано знају да су преминула.

О томе сведоче и неке од примедба које чине саставни део записника са бирачких места (примера ради, в. записнике за бирачких места у Београду - број 2, 13 у општини Нови Београд или број 1 и 26 у општини Врачар).⁴

Још једна врста сумњи у погледу исправности бирачког списка односи се на тзв. увоз бирача, посебно из суседне Републике Српске. О томе постоје снимци и фотографије које су у току изборног дана забележили представници подносилаца изборних листа и акредитовани посматрачи.

Посебно забрињава чињеница да су гласачи из Републике Српске који су довожени или самостално долазили на сам изборни дан, само ради гласања, гласали и на локалним изборима, иако у складу са Законом о локалним и изборима и Законом о пребивалишту и боравишту не би требало да буду уписани у изводе из бирачког списка за локалне изборе.

Према члану 3. Закона о локалним изборима право да бира одборнике и да буде биран за одборника има пунолетни држављанин Републике Србије над којим није продужено родитељско право, односно који није потпуно лишен пословне способности и који *има пребивалиште на територији јединице локалне самоуправе у којој остварује изборно право*. Закон о пребивалишту и боравишту грађана, у члану 3, дефинише пребивалиште као место у коме се грађанин настанио са намером да у њему *стално живи*, односно место у коме се налази *центар његових животних активности*, професионалних, економских, социјалних и других веза које доказују његову трајну повезаност с местом у коме се настанио.

Исто, Покрајинском скупштинском одлуком о избору посланика у Скупштину АП Војводине, у члану 3, предвиђено је да право да бира посланике и да буде биран за посланика има пунолетни држављанин Републике Србије који *има пребивалиште на територији Покрајине*, над којим није продужено родитељско право, односно који није потпуно лишен пословне способности.

Чињеница да су ови грађани боравили у Србији искључиво ради гласања указује на то да не испуњавају услове из Закона о

„Милан Стаматовић за Н1 објашњава зашто улази у Вучићев покрет”, 24. октобар 2023, <https://web.archive.org/web/20231120193649/https://www.danas.rs/vesti/politika/stamatovic-vucic-pokret-sns-lokalni-izbori/>

⁴ Сви записници са примедбама доступни су на веб презентацији Републичке изборне комисије.

пребивалишту и боравишту грађана, а самим тим ни активно бирачко право на локалним изборима или покрајинским изборима. У том смислу илустративан је пример Николе Нешића, министра сигурности Босне и Херцеговине који је гласао на парламентарним и покрајинским изборима на бирачком месту у Новом Саду,⁵ односно Јелена Тривић, председника Народног фронта, политичке странке из БиХ која је гласала на бирачком месту у Земуну.⁶

Све ово указује на озбиљне манипулације у оквиру Јединственог бирачког списка које изборне комисије не смеју занемарити, с обзиром на то да оволико број различитих неправилности има директан утицај на изборне резултате, посебно у Београду (и то како за локалне изборе за одборнике Скупштине града Београда, тако и за парламентарне изборе спроведене на територији Београда).

3. ПОВРЕДА СЛОБОДЕ ГЛАСАЊА

Гласање је материјална радња која се састоји у опредељивању бирача, на бирачком месту, за кандидата чији избор за народног представника жели. Оно је средишња фаза изборног процеса. Понекада се сâми избори поистовећују с гласањем, а бирачко право изједначава с правом гласа. Основно значење слободних избора уско је везано управо за гласање и своди слободне и једнаке изборе на слободу гласања и тајност гласања. Слобода гласања најпре значи право бирача да одлучи хоће ли изаћи на изборе или не, односно да излазак на изборе није обавезан већ да искључиво зависи од воље самог бирача. Та слободе се повређује прављењем паралелних бирачких спискова, као и присиљавањем бирача да гласају давањем и примањем мита у ширем и ужем смислу те речи. Тајност гласања се најпре обезбеђује прописивањем гласања на бирачком месту и уређењем бирачког места тако да се омогући попуњавање гласачког листића без опасности да други сазнају како је бирач гласао. Бирач има не само право, већ и обавезу тајног гласања, да не открије како је гласао. То правило се штити и забраном коришћења мобилних телефона и фотографских апарата, чијом употребом би бирач, под притиском кандидата, односно њихових предлагача, сâм могао да наруши тајност свога гласа.

3.1. Паралелни бирачки спискови

ЗИНП изричито забрањује прављење спискова бирача који су изашли или нису изашли на изборе ван службене евиденције у изводу из бирачког списка (члан 98 став 3 тачка 4). Међутим, на изборима од 17. децембра 2023. прављени су паралелни спискови бирача изашлих на

⁵ <https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vesti/361746/Glasao-u-Novom-Sadu-gde-i-Maja-Gojkovic-Koje-i-cime-raspolaze-ministar-BiH-Nenad-Nesic.html>

⁶ <https://banjaluka.net/jelena-trivic-glasala-u-zemunu-nije-krila-favorita/>

гласање. Они су вођени како на самим бирачким местима, од стране чланова бирачких одбора предложених од владајуће коалиције, и то противно законској забрани установљеној чланом 98. став 3. тачка 4. ЗоИМП, тако и испред бирачких места у свим општинама и градовима широм Србије, које поступање је финално било усмерено на евидентирање изашлих бирача како би се преостали бирачи који нису изашли на изборе приморали да то учине. Овим је игнорисана законска забрана прописана чланом 4. став 2. ЗоИМП, по којој нико нема право да спречава или приморава бирача да гласа. Притисци на бираче вршени су масовно и организовано. Постојање паралелних бирачких спискова уочено је на више општина на територији Града Београда, примера ради на територији општине Нови Београд на бирачком месту број 13 где је у Записнику о посматрачима констатовано да је вођена паралелна евиденција од стране чланова бирачког одбора са именима лица која су гласала; затим, на територији општине Младеновац на бирачком месту број 27 у Записнику о посматрачима констатован је проналазак паралелног бирачког списка ван бирачког места; на територији општине Нови Београд на бирачком месту број 138 такође је уочено постојање паралелног бирачког списка где је члан локалне изборне комисије изашао на лице места и уочио ову неправилност. Такође, наведене неправилности уочене су од стране чланова бирачког одбора и то на БМ бр. 45 – општина Чукарица, БМ бр. 33, 134, 136-149 – Нови Београд; БМ бр. 43 – Палилула, и на многим другим бирачким местима на територији Града Београда. На територији општине Рашка на бирачком месту број 7 у Записнику о посматрачима је констатована примедба да је на мање од 50 метара од бирачког места уочен паркиран ауто плаве боје у којем су се налазили паралелни бирачки спискови, као и да су уочена два мушкарца која су претила члану локалне изборне комисије. Такође, на бирачком месту број 121 на територији града Новог Сада у Записнику о раду бирачког одбора је констатовано да је у 9 часова на самом улазу у бирачко место уочено више непознатих особа које воде паралелне бирачке спискове за више бирачких места (БМ бр. 118, БМ бр. 119, БМ бр. 120). На истом месту су уочена и пет аутомобила са отвореним геџепима у којима су се налазили паралелни бирачки спискови и више особа које воде евиденцију о њима, док су испред аутомобила уочене и колоне грађана који су гласали и на том месту. Такође, многе неправилности су уочене и на бирачком месту број 11 у општини Бачки Петровац и исте су констатоване Записником о раду бирачког одбора. Поред побројаних неправилности, уочене су и констатоване и многе друге, а увид у исте може се извршити на сајту Републичке изборне комисије. Ниједан од ових случајева није процесуиран од стране надлежних државних органа у домену својих законских овлашћења. Поводом конкретних догађаја, током изборног дана поднете

3.2. Давање и примање мита у вези са гласањем

Нуђење, давање, обећавање награде, поклона или какве друге користи да на изборима гласа у корист одређеног лица односно предлога, казниће се новчаном казном или затвором до три године (члан 153

Кривичног закона)

Куповина гласова вршена је како злоупотребом јавних ресурса, односно давањем и примањем мита за глас посредством центара за социјални рад, тако и директном куповином, о чему посебно постоје докази у виду снимака који су процурели из владајуће странке, а на којима се јасно види организован начин плаћања бирача у замену за глас, уз обавезу тог истог бирача да свој избор на бирачким местима докаже фотографисањем гласачког листића. Примера ради, на територији општине Нови Београд на бирачком месту број 76 уочена директна куповина гласова у 11:28 часова, а која је констатована и Записником о раду бирачког одбора. Такође, притисак на бираче и ограничење њихове слободне изборне воље извршено је и на начин што су бирачи били присиљени да фотографишу своје гласачке листиће, а што је документовано у виду многих примедби које су унете у Записнике о раду бирачког одбора и Записнике о посматрачима. Тако је одмах по сазнању за извршење овог кривичног дела, предато више кривичних пријава надлежним јавним тужилаштвима и то: на бирачким местима број 84 у Шапцу, у Горњој Врањској у "Дому културе" и на бирачком месту број 33 у Шапцу, у ОШ "Вук Караџић", Улица Стефана Првовенчаног број 1, Вишем јавном тужилаштву, Посебном одељењу за сузбијање корупције у Новом Саду, те поред више бирачких места у Београду-Земун, поред ОШ "Раде Кончар" Вишем јавном тужилаштву, Посебном одељењу за сузбијање корупције у Београду.

4. ПОВРЕДА ЧУВАЊА ИЗБОРНОГ МАТЕРИЈАЛА

Дана 8. децембра 2023. године 16 чланова и заменика чланова Републичке изборне комисије поднело је захтев за хитно одржавање седнице РИК, како би се уредила битна питања изборног процеса која су остала ван домашаја материје подзаконских аката које је РИК доносила уочи расписивања избора. Као једно од најистакнутијих питања изборног процеса, које притом уопште нема своје правно уређење, подносиоци захтева доставили су формално редиговани Предлог одлуке о допуни Упутства о примопредаји изборног материјала пре и после гласања. Овим Предлогом од Републичке изборне комисије захтевано је да изменом сопственог подзаконског акта прецизно уреди начин на који се изборни материјал чува, како би се спречиле све могуће манипулације у погледу садржине врећа са изборним материјалом. Захтевано је, између осталог, да се постојећа правна празнина уреди тако што би се прописала обавеза закључавања и печатења просторије са материјалом, отварање ове просторије само на основу одлуке изборне

комисије, вођење записника о отварању просоторије, као и дежурства представника подносилаца проглашених изборних листа.

Републичка изборна комисија пронашла је излаз из разматрања суштине овог захтева у процедуралним пословничким разлозима, не осврћући се притом на суштину и целисходност предложених правила. Притом, само годину дана раније, током спровођења истовремених парламентарних, председничких и појединих локалних избора 2022. године, изборни процес био је компромитован управо нестанком изборног материјала, што је имало одлучујући утицај на поступање Управног суда по правним средствима изјављеним на одлуке изборних комисија. Управо због таквог искуства, Републичка изборна комисија морала је да закаже хитну седницу са предложеним тачкама дневног реда. Уместо тога, Републичка изборна комисија се према поднетим предлозима држала пасивно, да би следећу седницу заказала тек 15. децембра, само дан пре изборног дана, када је већ било прекасно да се интервенише у нормативне текстове подзаконских аката. Такође, користећи се процедуралним средствима, Републичка изборна комисија ускратила је подносиоцима предлога могућност да своје предлоге могу да образлажу на седници и истичу аргументе у њихову корист, те су подносиоци морали говорити под тачком разно, која, опет из разлога пословничке процедуре, није омогућила отварање свеобухватне расправе и гласање о предлозима. Тиме је Републичка изборна комисија показала недемократичност у свом раду, неразумевање за потребе изборног процеса и допустила могућност да се садржина изборног материјала компромитује са неизвесним правним последицама, противно обавези чувара законитости изборног процеса предвиђеном чланом 24. став 1. тачка 1. ЗоИМП. Поступање по предлозима од 8. децембра 2023. године представља само један од бројних случајева где је Републичка изборна комисија користила процедуралне разлоге како би избегла расправљање о кључним питањима изборног процеса.

Из напред наведених разлога, Коалиција Србија против насиља оцењује спроведене изборе за народне посланике незаконитим, непоштеним и нелегитимним, због чега захтева поништавање гласања на свим бирачким местима на територији Изборне комисије.

У Београду, 20.12.2023.

СРБИЈА ПРОТИВ НАСИЉА – МИРОСЛАВ МИКИ АЛЕКСИЋ - МАРИНИКА ТЕПИЋ (СТРАНКА СЛОБОДЕ И ПРАВДЕ, НАРОДНИ ПОКРЕТ СРБИЈЕ, ЗЕЛЕНО-ЛЕВИ ФРОНТ, НЕ ДАВИМО БЕОГРАД, ЕКОЛОШКИ УСТАНАК – ЋУТА, ДЕМОКРАТСКА СТРАНКА, ПОКРЕТ СЛОБОДНИХ ГРАЂАНА, СРБИЈА ЦЕНТАР, ЗАЈЕДНО, ПОКРЕТ ЗА ПРЕОКРЕТ, УДРУЖЕНИ СИНДИКАТИ СРБИЈЕ „СЛОГА“, НОВО ЛИЦЕ СРБИЈЕ)

(назив изборне листе)

КОАЛИЦИЈА СРБИЈА ПРОТИВ НАСИЉА
(назив подносиоца изборне листе)

1. Мариника Тепић